

ONTWIKKELINGSPLAN LANDSCHAPPELIJKE ELEMENTEN

Gemeente Someren

Project 5: Peelrijt

Datum: 9 november 2001
Project: 119-4
Status: Definitief
Opdrachtgever: Gemeente Someren

VOORWOORD

Door het college van Burgemeester & Wethouders van de Gemeente Someren is opdracht verstrekt aan Ingenieursbureau Van Nierop voor het opstellen van een ontwikkelingsplan van landschappelijke elementen.

Het Ontwikkelingsplan landschappelijke elementen stimuleert de inpassing van nieuwe elementen in het landschap. Het plan bouwt hiermee voort op de visie en de acties die in het landschapsbeleidsplan (Heidemij, 1997) worden genoemd. Inmiddels is de visie echter aan herziening toe op basis van nieuwe ontwikkelingen. Te denken valt hierbij aan de Reconstructie, de gebiedsvisies, natuurdoelenkaart en het Streekplan. Deze nieuwe ontwikkelingen zijn in het ontwikkelingsplan meegenomen en beschreven. Het rapport is zodanig ingedeeld dat het bestaat uit een hoofddocument waarin het beleid beschreven wordt en een 10-tal projectdocumenten waarin de acties worden uitgewerkt.

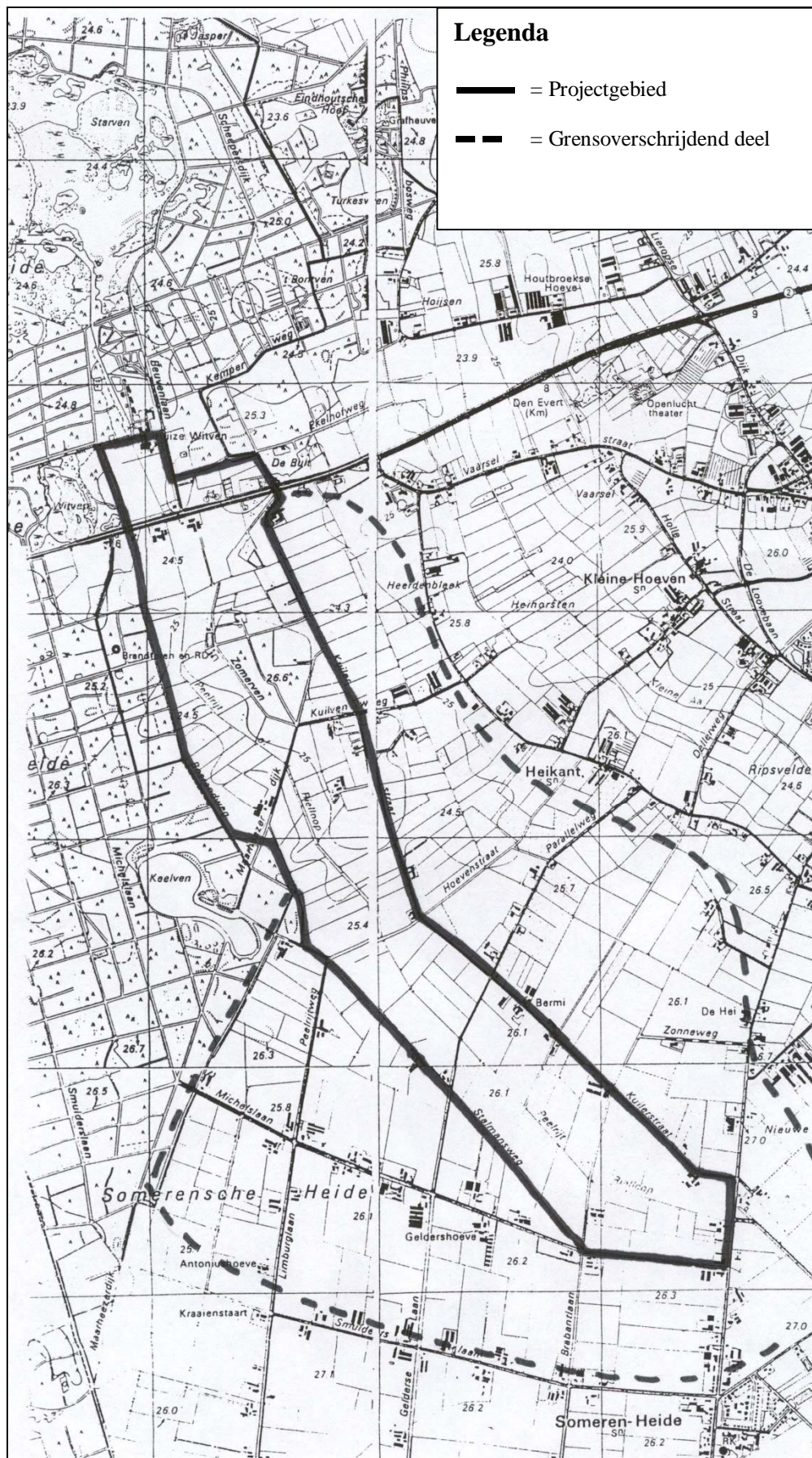
Gelijktijdig met dit plan werd door bureau van Nierop het “Beheerplan Landschappelijke Elementen” opgesteld. Dit plan behandelt het reguliere beheer van landschappelijke elementen (bermen, sloten, zandwegen, singels, houtwallen en lanen).

Voor dit project werd een begeleidingsgroep opgesteld, bestaande uit: J. Truijen en M. van der Els. Het rapport werd opgesteld door dhr. L. van Nierop en C. Zoon. Ingenieursbureau Van Nierop is een ieder die heeft bijgedragen aan het tot stand komen van dit rapport dankbaar voor de medewerking.

Eersel, 9 november 2001

Bureau van Nierop
B. Rythoviusdreef 6a
5561 TD Riethoven
e-mail: info@bureauvannierop.nl
Website: www.bureauvannierop.nl
Telefoon: 0497-535400

PROJECT 5 PEELRIJT

Figuur 1 Project 5, Peelrijt

Begrenzing

Het gebied van de Peelrijt grenst in het westen aan de bossen van de Somerensche Heide, de noord - oostgrens wordt gevormd door de Kuilerstraat en de zuid – westgrens door de Stalmansweg. Met name ten zuiden van de Peelrijtweg is er geen duidelijke grens aanwezig.

HUIDIGE SITUATIE

Huidige natuurwaarde en landschapswaarde

De Peelrijt is van groot belang voor de kwaliteit van het Beuven. Dit ven is een van de grootste van Nederland en een belangrijk Beschermd Natuurmonument (in het kader van de Natuurbeschermingswet).

De Peelrijt liep tot 1986 uit in het ven en het beekwater mengde zich met het venwater, waardoor dit minder zuur was. Omdat er steeds meer landbouwgronden afwaterden op de Peelrijt, werd het water echter te voedselrijk. In 1986 is de Peelrijt gesplitst. Een deel loopt naar de Kleine Aa en een deel loopt tussen kaden door het Beuven, zodat het beekwater gedoseerd in het Beuven ingelaten kan worden. Enig beekwater is noodzakelijk om het ven te behoeden voor verzuring. Dit kan doordat de beek basisch grondwater uit Someren afvoert. De basische mineralen bufferen de zure depositie uit de lucht. Aanvoer naar het ven van bemestende stoffen zoals stikstof en fosfaat, alsmede allerlei milieuvreemde stoffen zoals bestrijdingsmiddelen, is echter ongewenst.

Om die reden is het van belang dat de Peelrijt zo schoon mogelijk is.

Omdat tegenwoordig nog maar een deel van het water naar de Strabrechtse heide loopt (witte loop) is deze verdroogt.

De Peelrijt is waarschijnlijk al voor 1900 gegraven om het natte heidegebied rond Someren - heide te ontwateren. De lage plekken werden met elkaar verbonden. In eerste aanleg stroomde hij vooral door open heidegebied en verspreide ontginningen met bloksgewijze bosplantages. Van een karakteristiek beekdallandschap is nooit sprake geweest. Ook nu is aan het landschap niet af te lezen dat er een beek stroomt. De landschapsrichting wordt vooral bepaald door de hoge rug die het dal van de Kleine Aa begrenst (Heikantstraat).

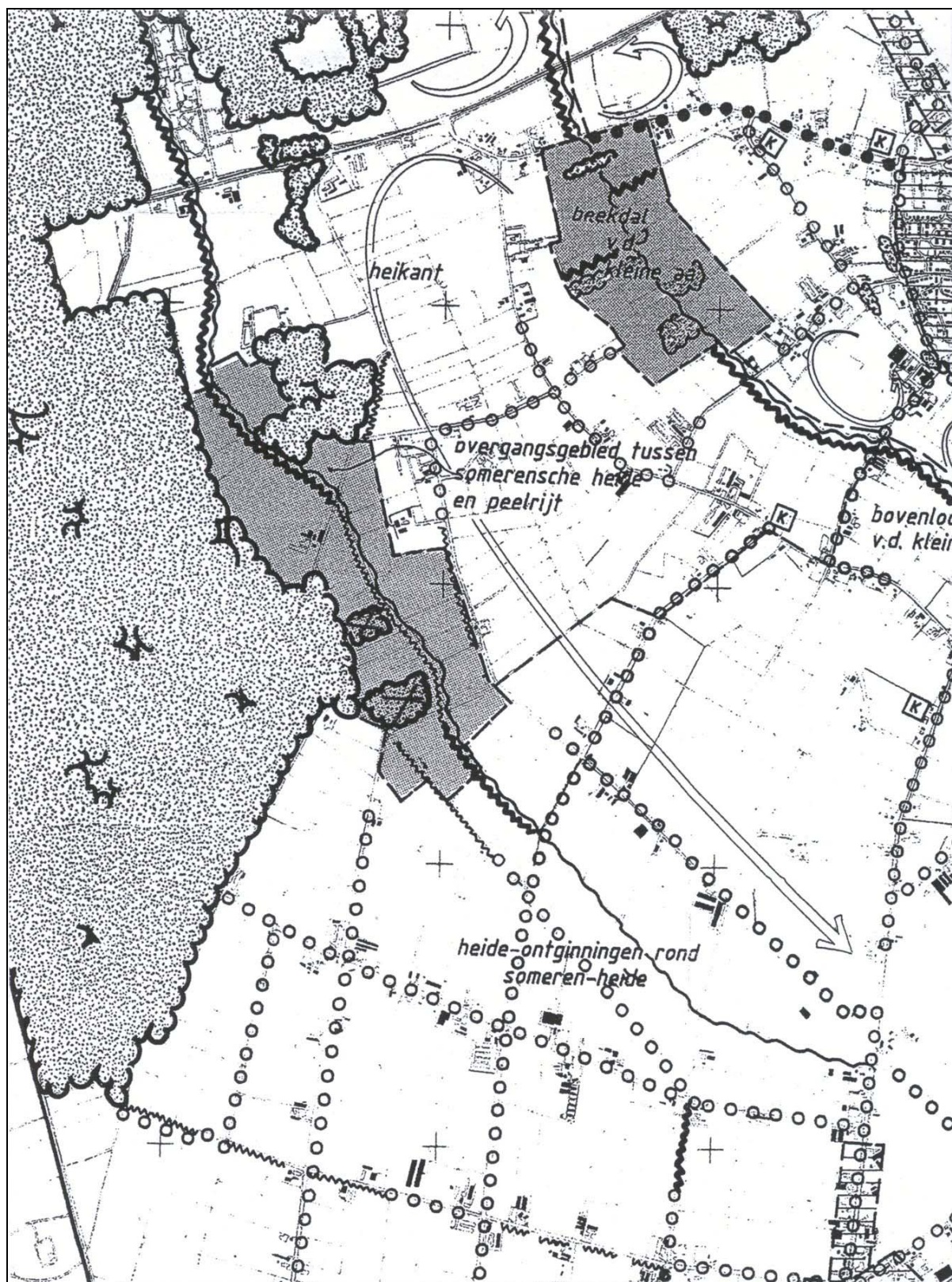
Tussen de Kerkendijk en de Peelrijtweg is de beek een onopvallende sloot tussen landerijen. Tussen de Peelrijtweg en de Maarheezerdijk wordt de Peelrijt ongewoon benadrukt door een dichte singel langs de beek. Tussen de Maarheezerdijk en de provinciale weg is sprake van een sloot in een ontgonnen ven (Zomerven) tussen beboste droge heide.

De Peelrijt ligt vrij diep onder het omringende maaiveld. De taluds zijn steil en daardoor is er weinig natuur direct aan het water. De vrij spontane natuur in de singel wordt van de beek gescheiden door een onderhoudspad. De voordelen van beplanting langs een beek, namelijk minder waterplanten door beschaduwing worden daardoor nauwelijks gerealiseerd.

Deze singel is duidelijk te zwaar opgezet. Om het onderhoudspad toegankelijk te houden moet er regelmatig fors gedund en gesnoeid worden.

Reeds geplande ontwikkelingen (overheidsbeleid, gemeentebestuur)

Langs de Peelrijt zijn geen gebieden met natuurfunctie begrensd. Ook wordt de beek zelf niet gezien als ecologische verbindingzone.

Figuur 2 Landschapsbeleidsplan

In het Landschapsbeleidsplan is het gebied tussen de Peelrijteweg en het Zomerven, Kuilerstraat en gemeentebossen aangeduid als zoekgebied voor aanleg van kleine landschapselementen en wordt aangegeven dat de singel langs de beek uitgebreid zou kunnen worden. Het gebied tussen de Kuilerstraat en de Heikantweg is een karakteristiek open gebied.

In het bestemmingsplan geeft de gemeente aan dat het hele gebied vanaf de Peelrijteweg noordwaarts deel uitmaakt van een recreatieve ontwikkelingsgebied vanaf de Kleine Aa tot in het bosgebied en dat het tevens deel uitmaakt van een zoekgebied voor aanleg landschapselementen ten westen van de Kleine Aa.

In het Plan van Aanpak Strabrechtse Heide, Beuven en omgeving (oktober 2000) wordt grote waarde gehecht aan het herstellen van de hydrologie van het Peelrijtgebied ten behoeve van natuurherstel in de vennen en op de heide. Zowel de hoeveelheid water als de kwaliteit van het water van de Peelrijt dat naar de Strabrechtse heide stroomt dient verbeterd te worden

Huidige bestemmingen

Ten zuidoosten van de Peelrijteweg geldt de bestemming agrarisch gebied met waardevolle openheid. Tussen Peelrijteweg en Maarheezerdijk is agrarisch gebied en ten noorden van de Maarheezerdijk is agrarisch gebied met waardevolle beslotenheid.

Het bosje bij Zomerven is bosgebied met natuurwaarden (planten), terwijl de naastliggende bossen in het westen multifunctioneel bos zijn.

ONTWIKKELINGSVISIE

Gewenste ontwikkeling vanuit het Landschapsbeleidsplan en recent onderzoek

Waterkwaliteit

Het is van belang om het biologisch zuiveringssysteem van de Peelrijt te versterken, om het systeem van het Beuven kwalitatief te ondersteunen (Plan van aanpak Strabrechtse heide). Omdat nu oeverbegroeiing bijna ontbreekt is het nodig om tenminste één oever om te zetten in een natuurlijke moerasoever. De oeverplanten halen voedingsstoffen uit het water. Het meest ideaal is om drasoever te koppelen aan de beplanting, dus om het schouwpad langs de singel op te offeren.

Naast het vergroten van de zelfreinigende werking van de Peelrijt (natuurlijke oevers), is het zinvol een stroomgebiedbenadering toe te passen, waarbij gestreefd wordt de uitspoeling van meststoffen naar de beek tot een minimum te beperken. Evenwichtsbemesting is daarvoor een hanteerbaar begrip, waarbij niet (veel) meer mest toegediend wordt dan er door het gewas gebruikt wordt. Bemesten van akkers is dan alleen mogelijk vlak voor de groei van een gewas in het groeiseizoen, of voor een stoppelgewas in de herfst.

Dergelijke maatregelen hebben in het gehele stroomgebied effect, niet alleen binnen de grenzen van dit project.

Waterkwantiteit

Het is gewenst om de drainerende werking van de Peelrijt te verminderen (plan van aanpak Strabrechtse heide). Mogelijk kan de slootbodem verhoogd worden. Dit kan goed gecombineerd worden met aanleg van natuurlijke oevers. Bij verminderde drainage zijn er mogelijk gebieden die door vernatting beperking in gebruik krijgen. Vanuit het water- en natuurbeleid dienen deze beperkingen gecompenseerd te worden.

Landschap

De (gesloten) singel langs de Peelrijt dient omgezet te worden in hakhout. Daardoor komt er meer ruimte voor ondergroei en is er meer variatie in open en gesloten. Vanaf de Maarheezerdijk naar het noorden zou de singel doorgezet kunnen worden, maar dan als hakhout met overstaanders. Op dit traject is beschaduwning mogelijk (meer noordwest gerichte beekloop), als de singel aan de zuid – west oever geplaatst wordt. Hier is het gewenst een besloten bosrijk landschap te ontwikkelen, zoals in het bestemmingsplan en landschapsbeleidsplan aangegeven is, ten behoeve van de recreatie. Als oostgrens daarvoor dient de Kuilerstraat genomen te worden. Het gebied tussen Kuilerstraat en Heikantstraat dient open te blijven. Ten zuiden van de Peelrijtweg, zijn geen beplantingen gewenst, vanwege behoud van openheid. Natuurlijke oevers en poelen zijn daar wel gewenst.

Gewenste bestemmingen

Het is gewenst aan het landbouwgebied tussen de Kuilerstraat en de Heikantstraat de aanduiding toe te voegen: te behouden openheid. Hierdoor blijft het bosgebied ruimtelijk gescheiden van het kleinschalig beekdal van de Kleine Aa en wordt de karakteristieke en ecologisch waardevolle openheid ook in de recreatieve zone ervaren.

REALISATIE

Mogelijkheden voor subsidie

Voor beperkingen of extra kosten in de landbouw is in dit gebied geen subsidiekader aanwezig. Mogelijk dat in het kader van de Natuurbeschermingswet ten behoeve van het Beuven wel mogelijkheden bestaan, zoals vergoeden van een stoppelgewas tegen uitspoeling in de winter. Overleg met de provincie is daarover noodzakelijk.

Omdat een groot gedeelte van het gebied in de beoogde RNLE Strabrechtse Heide valt, zijn er extra middelen te verwachten. Het resterende deel is aangeduid als GHS landbouw, waar natuurwaarden ingepast moeten kunnen worden in het agrarisch landschap.

Natuurlijke oevers en beplanting langs de Peelrijt kan door het waterschap aangelegd worden.

Acties voor de gemeente

- 5.1 Projecten voor waterconservering in het gebied beleidsmatig steunen.
- 5.2 Projecten die de waterkwaliteit van de Peelrijt verbeteren beleidsmatig ondersteunen
- 5.3 Stimuleren landschappelijke beplanting ten westen van de Kuilerstraat.

Actie 5.1. Waterconservering Peelrijt ondersteunen

Als de drainagebasis van de Peelrijt verhoogd wordt (plan van aanpak Strabrechtse heide), zal ook de grondwaterstand stijgen. Dit kan tot beperkingen leiden in relatief laag gelegen gebieden, als gevolg van vernatting. Het is zaak dat de gemeente op het beleidsvlak bevordert dat deze beperkingen gecompenseerd worden. De gevoelige gebieden (zie figuur 9 hoofddocument) hebben in het Koepelplan de aanduiding GHS landbouw gekregen, waardoor verwacht mag worden dat er middelen beschikbaar komen.

Actie 5.2. Waterkwaliteitsverbetering Peelrijt ondersteunen

Naast het aanleggen van een natuurlijke oever in de Peelrijt zelf, is het van belang dat de hoeveelheid meststoffen en bestrijdingsmiddelen die afstroomt, sterk vermindert (plan van aanpak Strabrechtse heide).

In het hele stroomgebied (figuur 4) is het verminderen van deze stoffen van belang.

Verhogen van het graslandareaal is daartoe een middel. Hiervoor zouden andere grondgebruiksvormen zoals volle grond tuinbouw, afgeremd moeten worden. Bij maïsteelt of akkerbouw zou het gebruik van groenbemesters (stoppelgewas) gestimuleerd kunnen worden, om uitspoeling te voorkomen.

Slechts de helft van het gebied ligt in de GHS.

Overleg met het waterschap de Dommel en de ZLTO is hiervoor nodig.

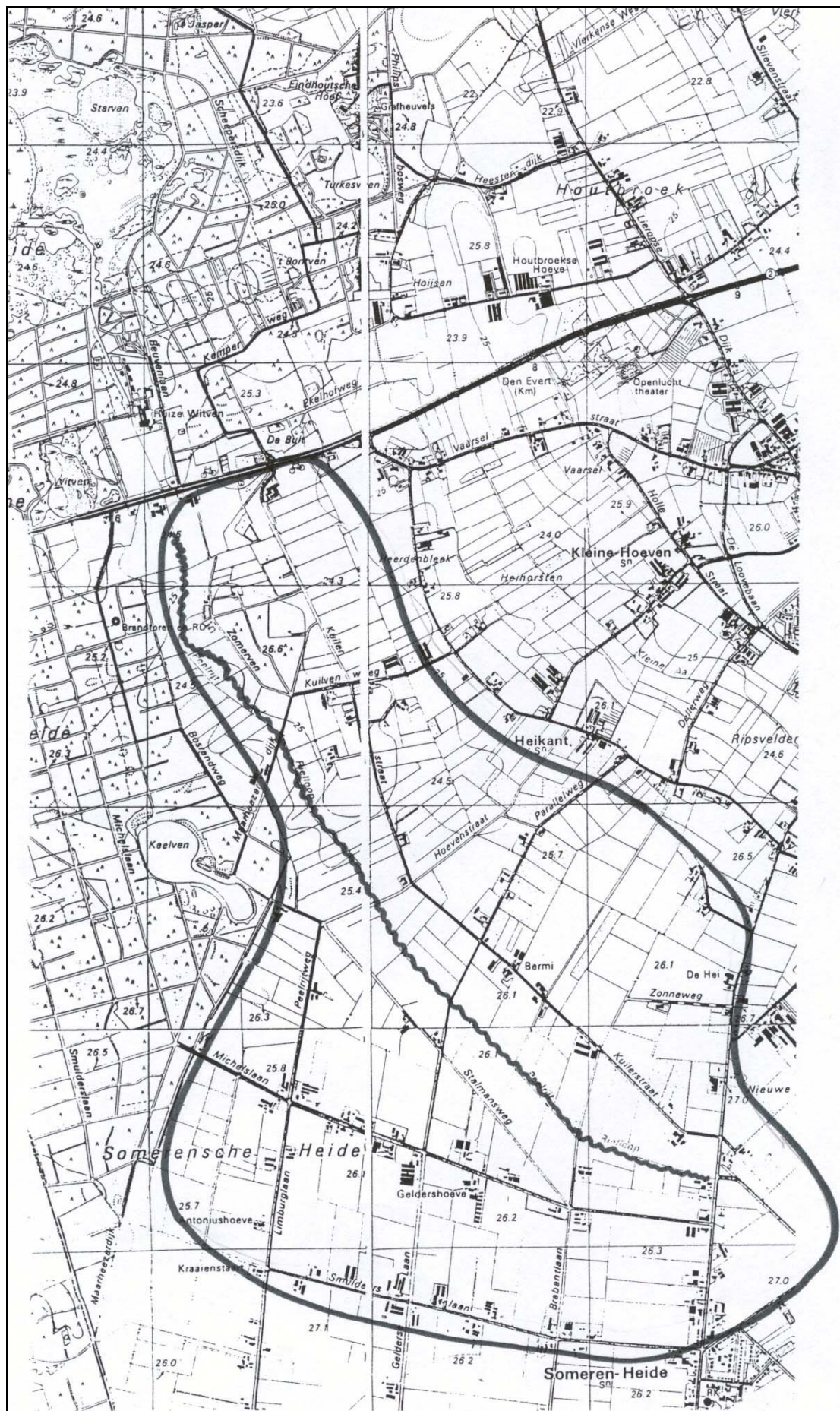
Actie 5.3. Landschapselementen ten westen van de Kuilerstraat

In het gebied tussen de Kuilerstraat en de Bosrandweg, ten noorden van de Peelrijtweg,

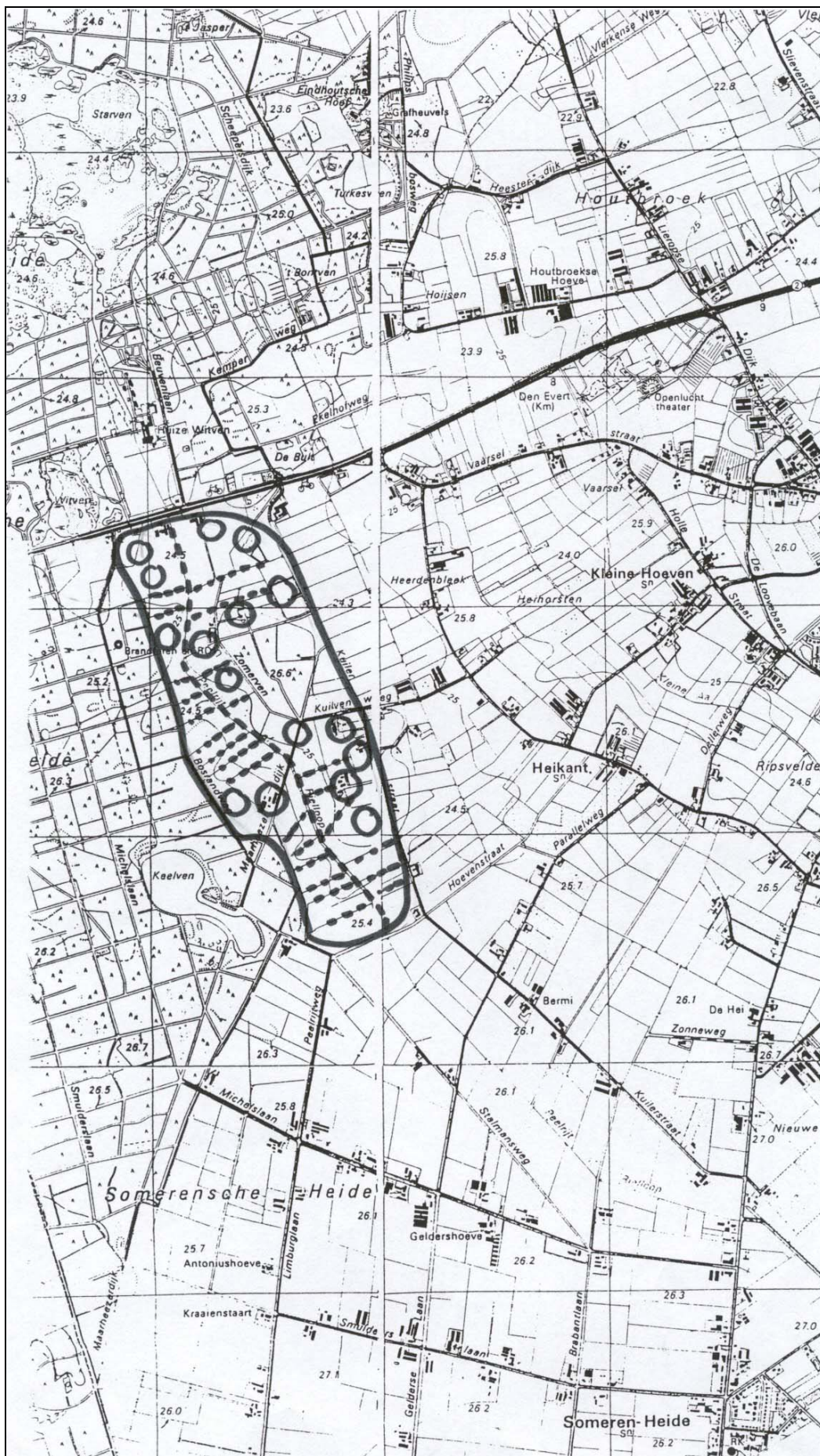
bestaat behoefte meer landschapselementen aan te leggen. Hierdoor wordt de recreatieve aantrekkelijkheid en de natuur van bosranden versterkt. Ook wordt hierdoor het contrast tussen het peelrijtgebied en het open gebied van het Kuilven ten oosten daarvan verhoogd.

Op de lage gronden (die mogelijk nog natter zullen worden, zie 5.1) zijn poelen en singels het meest op hun plaats. Dit is oude systeem van beekdalen in Someren. Ook een hakhoutsingel langs de beek past hierin. Deze zou echter niet aaneengesloten moeten zijn (variatie)

Op de hogere gronden en bij gebouwen kunnen kleinere of grotere bosjes aangelegd worden als uitbreiding op de bestaande bosjes, in het belang van bosnatuur en ter inpassing van agrarische en recreatieve functies.

Figuur 4 Actie 5.2

Figuur 5 Actie 5.3